

Ljubinka Toševa Karpowicz
Čandekova 23B
Rijeka

Izvorni znanstveni rad
323.15(497.561Rijeka=163.41)“1919“

Pohara u stanu paroha Save Kosanovića

13. i 22. rujna 1919. godine

1) Upad legionara u Rijeku 12. rujna 1919. godine

Dana 12. rujna 1919. Rijeku je okupirao talijanski pjesnik, iredentist, monarhist dobrovoljac, nacionalist Gabriele D'Annunzio. Taj je pothvat bio planiran već dvanaest mjeseci, a u tome su veliku ulogu imali riječki iredentisti, kasnije fašisti. Njihova veza s talijanskom diplomacijom bila je neposredna, prema tome, u jednu ruku i legalna.

Iako je nacionalni sukob na relaciji Talijani - Hrvati Rijeke tinjao još od 1868. godine, odnosno od Hrvatsko-ugarske nagodbe. Nakon Prvog svjetskog rata taj se sukob razbuktao. Povod je bio instaliranje jednog ogranka *Narodnog Vijeća Srba, Hrvata i Slovenaca* u Rijeci 29. listopada 1918. - Narodnog vijeća SHS za Rijeku i Sušak, *nakon odlaska posljednjeg guvernera iz Rijeke*.

Talijanski iredentisti Rijeke su tajno utemeljili *Talijansko Nacionalno vijeće (Consiglio Nazionale Italiano)* u noći između 6. i 7. listopada protiv riječkog *Narodnog vijeća SHS kao djela Narodnog vijeća SHS iz Zagreba* (6. listopada 1918.), te su 30. listopada proglasom objavili da se žele ujediniti s Italijom.

Već sutradan, točnije 31. listopada 1918. godine, predsjednik *Talijanskog nacionalno vijeća* Salvatore Bellasich u svojstvu tajnika istog, poslao je telegram predsjedniku vlade Kraljevine Italije Vittoriju Emanueleu Orlandu s molbom da im se pošalje pomoć jer su srpske trupe ušle u grad i praktično ga okupirale. Tim je činom, ako ne i ranije, započela suradnja između riječkih iredentista i talijanske diplomacije. Ta će se suradnja intenzivirati tijekom mirovne konferencije, osobito početkom travnja 1919. kada se počelo raspravljati o stvaranju riječke države (plan Tittoni – 12. srpnja 1919.).

Riječki iredentisti tada intenzivno pokušavaju naći „zaštitnika” među različitim kandidatima (Peppino Garibaldi, Sem Benelli, admiral Cagni), ali tek D’Annunzio pristaje na taj aranžman, te 12. rujna ulazi u Rijeku sa 196 grenadira uz „oduševljenje“ prethodno pozvanih Riječana. Po dolasku u grad odmah započinju obračun s protivnicima. Pored Hrvata na meti su im Srbi, iako, po našem mišljenju, legionari ne vide razliku između Srba i Hrvata. U tom obračunu stradavaju i jedni i drugi njihovi protivnici... Uništavaju se dokumenti, zastrašuju se pojedinci, a ni tjelesne povrede (batine) nisu isključene. Uništava se i imovina drugih država (Francuska, Velika Britanija, Bugarska, Čehoslovačka, Belgija, SAD i Austrija).

Nakon što je legalnom akcijom talijanske vojske D’Annunzio izbačen iz Rijeke početkom siječnja 1921. godine, započela je akcija utvrđivanja štete u cilju reparacije. Razdoblje koje je reparacijom obuhvaćeno, prostire se od 3. studenog 1918. do dana aneksije Rijeke Kraljevini Italiji 22. veljače 1924. godine.

U svrhu prijama zahtjeva za reparaciju, formirana je specijalna komisija koja je trebala ocijeniti visinu štete i odrediti visinu obeštećenja. Oštećeni pojedinci su trebali napraviti popis uništenih stvari i dokumenata, te zatražiti obeštećenje.

U čitavom nizu zahtjeva, našao se i zahtjev za obeštećenjem koji se odnosi na poharu i štetu u stanu riječkog paroha Save Kosanovića.

Taj se dokument nalazi u Državnom arhivu u Rijeci i predstavlja opis prostorija s pratećim predmetima u stanu u ulici Via del Porto broj 8, koja je 1921. godine preimenovana u ulicu Ipparco Baccich.

Dokument se u radnom obliku nalazi na posve neuobičajenom mjestu i autor ovog teksta ga je sasvim slučajno našao...¹

Dokument je na talijanskom jeziku, ali sa gramatičkim i drugim greškama koje ukazuju da talijanski nije materinji jezik njegovog autora. Naša je pretpostavka bila da je popis napravio Sava (Savica) Kosanović, najmlađi sin Marice i Nikole Kosanovića koji se u trenutku popisa nalazio u stanu.

U svrhu identifikacije rukopisa obratili smo se Arhivu Jugoslavije u Beogradu kako bi nam poslali neku fotokopiju na kojoj je rukopis Savice Kosanovića.

Arhiv Jugoslavije nam je takvu fotokopiju prosljedio, na čemu im zahvaljujemo!

Uspoređivanjem jednog i drugog dokumenta može se s velikom vjerojatnošću

tvrditi da je popis zaista napravio najmlađi sin Marice i preminulog Nikole Kosanovića Sava (Savica) Kosanović.

Nikola i Marica Kosanović su se doselili u Rijeku i počeli živjeti u stanu u kojem su do tada živjeli svećenici Hrama sv. Nikolaja u Rijeci na navedenoj adresi, 1894. godine. Nikola Kosanović je preminuo 1899. godine, njega je na istoj dužnosti naslijedio njegov brat Sava Kosanović, a Marica je sa svoja četiri sina ostala živjeti u istom stanu kako bi se djeca školovala.

Nikola Tesla se iz SAD-a dopisivao sa svojim rođacima u Hrvatskoj, te tako i s obitelji Kosanović, točnije sa svojom sestrom Maricom. Korespondenciju je često vodio i Nikola Kosanović. Sa Kosanovićima u Rijeci dopisivanje je započelo 1882. godine. U Beogradu, u Muzeju Nikole Tesla nalaze se pisma Nikole Kosanovića upućena Nikoli Tesli. Ta pisma pokazuju čvrstinu veze između ove obitelji sa Nikolom Teslom i topli odnos koji ih je vezivao.

Izgleda kako je u vrijeme D'Annunzijeva upada u Rijeku, u stanu obitelji Kosanović bio samo Savica Kosanović, dok je protojerej-stavrofot Sava Kosanović već 13. rujna pobjegao iz Rijeke na Sušak, dakle na tlo Kraljevine SHS.

Sutradan, nakon okupacije Rijeke, 13. rujna, legionari su se odmah uputili u stan u kojem su stanovali Kosanovići. Da li su stan nasumice odabrali ili im je bilo sugerirano, nije jasno!

Iako je D'Annunzio 1915. godine po narudžbi napisao poemu *Oda narodu srpskom*, tema „*Srbi*” je tada poslužila tome da javno mnijenje Italije usmjeri prema prijelazu Italije na stranu Antante, te napuštanje Trojnog sporazuma, sada mu je pobjednička srpska vojska smetala u vojnoj podršci riječkim aneksionistima, ustvari fašistima, te je Srbe Rijeke, koji su bili u sastavu savezničkih vojski, trebalo zastrašiti.

Prema popisu stvari koji je napravljen 18. lipnja 1920. godine od strane Savice Kosanovića, D'Annunzijevi legionari su „prvi put” ušli u stan 22. rujna 1919. godine. Iz dokumenta se naslućuje da su legionari više puta ulazili u stan.

U uvodnom dijelu (radnog) dokumenta stoji: Približan inventar učinaka napravljenih u stanu srpskog prote Save Kosanovića i obitelji preminulog srpskog prote Nikole Kosanovića smještenih u ulici Via del Porto 8 (Ipparco Baccich), prvi kat, desno, do 22. rujna 1919, dakle do datuma prvog ulaska talijanskih vojnika u stan³. Da li su oni nasumice upali u stan, teško je vjerovati, prije bi se reklo da su bili po-

taknuti ili im je, u najmanju ruku bilo sugerirano.

Popis onoga što u stanu zatekli i uništiti ilustrira intimu jedne pravoslavne svećeničke obitelji, te dokument dovršava popis sljedećom rečenicom: "Sve one sitnice koje jedna obitelj može sakupiti tijekom 40 godina, živeći u istom stanu dvadeset godina".

Pored toga, popis nađenih knjiga u knjižnici pokazuje da je riječka pravoslavna općina bila bogata, da su njezini članovi bili obrazovani Srbi, dobro povezani između sebe živeći u vjerskim i nacionalnim dijasporama na širokom prostoru na kojem se prostiralo pravoslavlje.

2) Djelomičan popis stvari po sobama u stanu prote Save Kosanovića, od 12. rujna 1919. godine

a) Soba za dnevni boravak

U ovoj stavci je naveden namještaj u sobi, zatim predmeti. U cjelini stavci u ovom popisu ukazuju na običaje prilikom obitelji kod stola, te način njihovog oblačenja.

Najvažniji pokazatelji njihovih nacionalnih identifikacija vezani su za slike na zidovima ove sobe. Na slikama su :

- Mlioš Obilić na Kosovu.
- djed i unuk,
- sv. Nikola,
- Portret preminulog Nikole Kosanovića,
- Portret Marice Kosanović u ulju od Bozarića (?),
- Akvarel Nikole Kosanovića,
- Ruski zarobljenik, original, ulje, J. Bandur,
- Crnogorski prota (u ulju) J. Bandur,
- "Ciganin", olovka, Rošić,
- Jedina fotografija Milutina Tesle, oca Nikole Tesle,
- fotografija Nikole Tesle iz 1904 godine,

- portret preminulog Petra Mandića,
- portret preminulog mitropolita Nikole Mandića,
- fotografija tornja Nikole Tesle na Long Islandu, izvana,
- fotografija tornja Nikole Tesle na Long Islandu, unutra

b) Knjižnica,

nakon popisa namještaja slijedi popis slika na zidovima

- portret Teofana Živkovića,
- portret Ivana Meštrovića,
- portret Vuka Karadžića,
- portret Dositeja Obradovića,
- portret Zmaja Jove Jovanovića,
- portret Đure Jakšića,
- Veliki globus promjera 50. cm. Violina,
u ormaru velika obiteljska knjižnica sa oko 2.000 katalogiziranih knjiga,
U knjižnici mnogi bibliofilski rariteti kao:
  - *Il Misale Božidara Vukovića* tiskan u Mlecima 1519,
  - Kronika svega, 1767. - 1787,
  - Divina comedia s litografioma, Venecija 18. stoljeće,
  - Rječnik Vuka Karadžića, prvo izdanje, narodne pjesme,
  - mnoge knjige s posvetama autora,
  - kompletna djela Tolstoja, D'Annunzija. Više rječnika različitih jezika,
  - sve knjige Nikole Tesle posvećene sestri,
  - u ormaru jedan original: sv. Nikola i Đorđe 1784, slikar Nikolić,
  - mnoge knjige iz medicine poginulog dr. Milutina Kosanovića,

c) u spavaćoj sobi, pored popisa namještaja i popis stvari u radnom stolu br. 8

- sva pisma Nikole Tesle sestri Marici Kosanović od 1887-1914 (oko 100 pisama),
- pisma preminulog Milutina Tesle, preminulog Lazara Kosanovića, prote Nikole Kosanovića, Bude Budisavljevića. - dva pisma Zmaja Jove Jovanovića, jedno pismo Utješenovića Oštrožinskog,
- memoari preminulog Nikole Kosanovića, *predike* Milutina Tesle i neobjavljeni članci Nikole Kosanovića, spis o jezuitima Nikole Kosanovića, (neobjavljeni), prijevodi literature Marice i Nikole Kosanović sa francuskog, njemačkog, „boemskog” , tj. češkog,
- u kutiji od crvenog baršuna obloženoj bijelom svilom zlatno nalivpero s dugačkom drškom, dar Nikole Tesle sestri iz Pariza 1893. godine,
- dva zlatna križića, vlasništvo Milutina Tesle, te drugi predmeti,

U istoj sobi u ormaru br. 7.

- sve potvrde i diplome paroha Nikole i Marice Kosanović, diploma preminulih Ljubiše i Dragiše Kosanovića, te drugi predmeti,
- diploma liječnika dr. Milutina Kosanovića, diploma i ordeni dobiveni u balkanskim ratovima,
- nekoliko pisama vladike Jakšića i Vukovića,
- kutija sa stranim novčićima (Tolomei, Durazzo, Atena i dr.),
- godišnjak Matice srpske i drugo,

d) ured

- pored opisa namještaja i:
  - stolčić sa žutim pokrivačem a na njemu: težak križ od srebra, filigranski križ. Srebrni svijećnjak,
  - u zastakljenom ormaru: arhiv i zapisnici *Srpske pravoslavne crkvene opštine*, u ormaru još oko 200 primjeraka teološke literature, dokumenti pravoslavne općine u Senju, pečat pravoslavne opštine u Rijeci sa diplomama Save Kosanovića, manu-

skript o povijesti pravoslavne crkvene opštine na Rijeci, mapa Balkana...

Ovaj djelomičan popis stvari u raznim dijelovima stana Save Kosanovića, svjedoči o brojnim odnosima između obitelji pravoslavnog svećenstva, o odnosima obitelji Kosanović s istaknutim intelektualcima srpske nacionalnosti u Hrvatskoj i Srbiji, o prevoditeljskim nastojanjima Marice i Nikole Kosanovića, profesionalnim dostignućima i humanističkim i nacionalnim identifikacijama dr. Milutina Kosanovića.

Pored toga, osobni dokumenti Milutina Tesle i Petra Mandića u vlasništvu obitelji Kosanović u Rijeci pokazuju da su domovi pravoslavnih svećenika-rođaka obitelji Kosanović i Mandić izgleda napušteni nakon razvojačenja Vojne krajine 1871. godina kada je u njoj uvedena civilna uprava i ukinut kontingent vojnih jedinica čime je smanjeno i stanovništvo na njezinu tlu.

Najveći gubitak predstavlja uništavanje pisama Nikole Tesle.

Kako je sudbina ovog genija do danas ostala tajanstvena i vjerojatno više nema mogućnosti da se o tome nešto sazna, a njegovoj osobnosti i talentu se pripisuju brojni pronalasci, gubitak ovih pisama od približno trideset godina korespondencije, gubitak su ne samo za otkrivanje njegove genijalne ličnosti, već i za znanost u cjelini.

Legalna talijanska vojska je pod pritiskom međunarodne javnosti, morala izbaciti D'Annunzija iz Rijeke, te je 12. studenog 1920. godine potpisan *Rapallski ugovor* kojim je dogovoreno stvaranje riječke države.

Ubrzo je utemeljena prva komisija s ciljem procjena štete koju su napravili legionari.

Popis oštećenih osoba s prijavljenom štetom nalazi se u Državnom arhivu u Rijeci.

Na temelju tog popisa Nikola Crnković je objavio članak, te u njemu naveo visinu odštete koju je zatražio Sava Kosanović.⁴

Vjerojatno se radi o popisu oštećenja navedenih u ovom tekstu.

Nikola Crnković navodi da je Sava Kosanović zatražio iznos od 200.000 lira kao obeštećenje, a da je dobio samo 25.000 lira, odnosno 12,5%.

Budući da je talijanski kralj uskoro trebao posjetiti Rijeku nakon aneksije, Sava Kosanović piše 23. veljače 1924. u Sremske Karlovce episkopu karlovačkom Ilarionu.

U pismu pita dali da osveti crkvu nakon oskrvnuća i dali da se žali na oštećenja.

Episkop Ilarion mu odgovara 12. i 23. veljače 1924. da mu dozvoljava za osvećenje hrama, ali da se u svim daljnjim traženjima obrati talijanskom kralju osobno! ⁵

Sava Kosanović pokušava djelomično nadoknaditi štetu nakon aneksije Rijeke Italiji, te 27. ožujka 1924. godine sa Sušaka šalje poslanstvu Kraljevine SHS u Beču zahtjev za diplomatsku intervenciju u vezi pronalazjenja dva važna dokumenta iz arhiva *Srpske pravoslavne crkvene opštine* koja su nestala tijekom pohare. ⁶

Iz tih dokumenata saznajemo da je Sava Kosanović odmah nakon upada legionara u Rijeku 12. rujna 1919. pobjegao na Sušak, tada novostvorenu Kraljevinu SHS, a da su legionari 13. rujna poharali njegov stan. Ne zna se gdje je bila tada Marica Kosanović.

Sava Kosanović u dokumentu iznosi da je u stanu ostala parohijska arhiva parohije riječke i senjske, ali da su tom prilikom uništene dvije „austrijske državne obveznice” od po 1.000 forinti (Staatsschuldverschreibung” br. 323.763 i br. 223764. sa napomenom ”zovu se kanda i 4% austrijska papirna Majska renta“.)

Iako navodi da su talijanski vojnici polomili namještaj i odnijeli stvari, smatra da je pronalazjenje navedenih dviju obveznica najvažnije, jer će se njihovim uništavanjem osiromašiti spomenute pravoslavne općine.

Sava Kosanović piše da mu je savjetovano da se obrati nekom odvjetniku, ali smatra da bi njegov honorar premašio sumu na obveznicama, te moli veleposlanstvo da mu se pomogne, makar savjetom.

Ovi dokumenti samo pokazuju uvod u šikaniranje koje će uslijediti u doba fašizma u Rijeci. ⁷

Sava Kosanović se konačno preselio na Škrljevo, te je sa propusnicom dolazio na Rijeku kako bi obavljao svoje obveze kao svećenik. Bio je istodobno i vojni ordinarij u jugoslavenskoj vojsci smještenoj na Sušaku.

BILJEŠKE

1. Državni arhiv u Rijeci, fond RO-5.
2. Arhiv Srpske pravoslavne crkvene opštine na Rijeci (arhiv SPCO) kutija 42a

3. Državni arhiv u Rijeci, obiteljska zbirka, RO-5
4. Nikola Crnković, Procjena šteta uslijed D'Annunzijeve okupacije Rijeke, *Argumenti*, Rijeka, 1-2/1983. str. 89-103.
5. Arhiv SPCO, kutija 41,6.
6. Посланству Краљевине СХС, Беч, Wien, Сушак, 27.ИИ.924, бр. 38/924. Arhiv SPCO, kutija 43
7. Ljubinka Toševa Karpowicz, Прогањање пароха Саве Косановића (1862-1935) у Риједи у време фашизма, *Зборник о Србима у Хрватској* 8, Београд, 2011, str. 237-243.

Ljubinka Toševa Karpowicz

Devastation of the apartment of the priest Sava Kosanović on September 13 and 22, 1919.

SUMMARY

On September 12, 1919., Rijeka was occupied by the Italian poet, irredentist, volunteer monarchist, nationalist Gabriele D'Annunzio. This venture was planned for twelve months, and the irredentists in Rijeka, later fascists, played a major role in this. Their connection with Italian diplomacy was direct and therefore, on the one hand, also legal.

Although the national conflict between Italians and Croats in Rijeka had been smoldering since 1868., that is, from the Croat-Ungarian settlement, after the First world war, this conflict broke out. The reason was the installation of a branch of the *National Council of Serbs, Croats and Slovenes* in Rijeka on October 29, 1918. - the *National Council of the Serbs, Croats and Slovenes* of Rijeka and Sušak, following the departure of the last governor from Rijeka.

Italian irredentists in Rijeka secretly founded the *Italian National Council (Consiglio Nazionale Italiano)* on the night of October 6-7 against the National Council of the SCS in Rijeka as part of the National Council of the SCS from Zagreb (October 6, 1918.) and on October 30 proclaimed that they want to unite with Italy.

The very next day, on October 31, 1918., the President of the *Italian National Council*, Salvatore Bellasich, in his capacity also as secretary, sent a telegram to the Prime minister of Italy, Vittorio Emanuele Orlando, asking for help because Serbian troops entered the city and practically occupied it. With this act, if not earlier, began the cooperation between the irredentists of Rijeka and the Italian diplomacy. This cooperation will intensify during the Peace conference, especially at the beginning of April 1919., when discussions started on the creation of the State of Rijeka (Tittoni plan - July 12, 1919.).

Irredentists in Rijeka then intensively try to find a "protector" among the various candidates (Peppino Garibaldi, Sem Benelli, admiral Cagni), but only D'Annunzio agrees to this arrangement, and on September 12 he enters Rijeka with 196 grenadiers with the "enthusiasm" of previously invited people of Rijeka. Upon arriving in the city, they immediately start settling scores with the opponents. Besides the Croats, they target the Serbs, although, in our opinion, the legionnaires do not see

the difference between Serbs and Croats. In this showdown, both their opponents get hurt. Documents are destroyed, individuals are intimidated, and even bodily injuries (beatings) are not excluded. Property of other countries (France, United Kingdom, Bulgaria, Czechoslovakia, Belgium, USA and Austria) is also being destroyed.

After the legal action of the Italian army by which D'Annunzio is expelled from Rijeka in early January 1921., started the action of establishing damages for the purpose of reparations. The period covered by reparations extends from November 3, 1918., to the date of the annexation of Rijeka to the Kingdom of Italy on February 22, 1924.

In order to receive requests for reparations, a special commission was formed to assess the damages and determine the amount of compensation. The damaged individuals were required to make a list of destroyed items and documents and to request for compensation.

In a whole series of claims, there was also the claim for compensation related to the devastation and damages in the apartment of Sava Kosanović, a priest in Rijeka.

That document is kept in the State archives in Rijeka and is a description of the premises with accompanying objects in the apartment in Via del Porto no. 8, which was renamed in 1921. in Ipparco Baccich street.

Ljubinka Toševa Karpowicz

**Devastazione dell' appartamento del parroco Sava Kosanović,
il 13 e 22 settembre 1919.**

RIASSUNTO

Il 12 settembre 1919. Fiume fu occupata dal poeta italiano, irredentista, monarchico volontario, nazionalista Gabriele D'Annunzio. Questa impresa fu pianificata per dodici mesi e gli irredentisti di Fiume, in seguito fascisti, hanno avuto un ruolo importante in questo. Il loro legame con la diplomazia italiana era diretto e quindi, da un lato, anche legale.

Sebbene il conflitto nazionale tra gli italiani e i croati a Fiume durava dal 1868., cioè dall' Accordo croato-ungherese, dopo la Prima guerra mondiale questo conflitto è scoppiato. Il motivo fu l' installazione di una succursale del *Consiglio nazionale dei serbi, croati e sloveni* a Fiume il 29 ottobre 1918. - il *Consiglio nazionale dei serbi, croati e sloveni* a Fiume e a Sušak, in seguito alla partenza dell' ultimo governatore da Fiume.

Gli irredentisti italiani di Fiume fondarono segretamente il *Consiglio nazionale italiano* nella notte del 6-7 ottobre contro il *Consiglio nazionale dell' SCS* di Fiume come parte del *Consiglio nazionale dell' SCS* di Zagabria (6 ottobre 1918.) e proclamarono il 30 ottobre che volevano unirsi con l' Italia.

Il giorno successivo, il 31 ottobre 1918., il presidente del *Consiglio nazionale italiano*, Salvatore Bellasich, nella sua veste anche di segretario, inviò un telegramma al Primo ministro italiano, Vittorio Emanuele Orlando, chiedendo aiuto perchè le truppe serbe entrarono in città e praticamente la occuparono. Con questo atto, se non prima, iniziò la cooperazione tra gli irredentisti di Fiume e la diplomazia italiana. Questa cooperazione si intensificherà durante la Conferenza di pace, specialmente all' inizio dell' aprile 1919., quando iniziarono le discussioni sulla creazione dello Stato di Fiume (Piano Tittoni - 12 luglio 1919.).

Gli irredentisti di Fiume cercano quindi intensamente di trovare un "protettore" tra i vari candidati (Peppino Garibaldi, Sem Benelli, ammiraglio Cagni), ma solo D'Annunzio accetta l' accordo e il 12 settembre entra a Fiume con 196 granatieri con "l' entusiasmo" dei fiumani precedentemente invitati. All' arrivo in città, inizia immediatamente la resa dei conti con gli avversari. Oltre ai croati, sono presi di mira i serbi, anche se, a nostro avviso, i legionari non vedono la differenza tra serbi e

croati. In questa resa dei conti, patiscono entrambi i loro avversari. Documenti vengono distrutti, gli individui vengono intimiditi e persino le lesioni fisiche (percosse) non sono escluse. Anche la proprietà di altri paesi (Francia, Regno Unito, Bulgaria, Cecoslovacchia, Belgio, Stati Uniti e Austria) viene distrutta.

Dopo l'azione legale dell'esercito italiano con la quale D'Annunzio viene espulso da Fiume all'inizio del gennaio 1921., si inizia a stabilire i danni ai fini delle indennità. Il periodo coperto dalle indennità si estende dal 3 novembre 1918. alla data dell'annessione di Fiume al Regno d'Italia, il 22 febbraio 1924.

Per ricevere le richieste di indennità, è stato formato un comitato speciale, il quale doveva valutare i danni e determinare l'importo del risarcimento. Le persone danneggiate dovevano fare un elenco degli oggetti e documenti distrutti e cercare il risarcimento.

In tutta una serie di richieste, c'è stata anche una richiesta di risarcimento relativa alla devastazione e ai danni nell'appartamento di Sava Kosanović, parroco a Fiume.

Questo documento si trova nell'Archivio di stato a Fiume ed è una descrizione dei locali con gli allegati oggetti nell'appartamento in Via del Porto n. 8, che nel 1921. fu ribattezzata in Via Ipparco Baccich.